

PREDLOG OSNOVE

ZA ZAKLJUČIVANJE BILATERALNOG SPORAZUMA IZMEĐU VLADE CRNE GORE I VLADE REPUBLIKE KOSOVA ZA PROGRAM PREKOGRANIČNE SARADNJE CRNA GORA – KOSOVO 2021-2027

I USTAVNI OSNOV ZA ZAKLJUČIVANJE SPORAZUMA

Ustavni osnov za zaključivanje Sporazuma je sadržan u članu 15 stav 1 Ustava Crne Gore, prema kojem Crna Gora na principima i pravilima međunarodnog prava, saraduje i razvija prijateljske odnose sa drugim državama, regionalnim i međunarodnim organizacijama, kao i u članu 100 stav 1 tačka 4 kojim je data nadležnost Vladi Crne Gore da zaključuje međunarodne ugovore.

II OCJENA STANJA ODNOSA SA REPUBLIKOM KOSOVOM

Crna Gora i Republika Kosovo njeguju dobre susjedske i prijateljske odnose, kao i odličnu saradnju na regionalnom planu. Zajednički regionalni kontekst, kao i evropska i evro-atlanska agenda predstavljaju važnu sponu između dvije države, koja će u narednom periodu biti dodatno afirmisana i ojačana.

Konkretno, kada su u pitanju raspoloživi evropski fondovi, Crna Gora saraduje sa Republikom Kosovo u okviru programa prekogranične saradnje od 2010. godine, kada je kroz jedan Poziv za dostavljanje projektnih prijedloga ugovoreno 9 projekata ukupne vrijednosti 3,75 miliona eura. Saradnja je nastavljena u okviru IPA II Programa prekogranične saradnje Crna Gora - Kosovo, u okviru kojeg je kroz tri Poziva za projektne prijedloge podržano 24 projekata ukupne vrijednosti od preko 9 miliona eura, iz oblasti zapošljavanja, mobilnosti radne snage, socijalne inkluzije, zaštite životne sredine, podsticanja prilagođavanja klimatskim promjenama i upravljanje rizicima od prirodnih nepogoda, kao i razvoja turizma i turističkih potencijala kroz valorizaciju prirodnog i kulturnog nasljeđa, sve to u cilju unapređenja standarda i kvaliteta života ljudi u programskom području.

Imajući u vidu potrebu nastavka saradnje kroz sprovođenja Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo tokom perioda 2021-2027, uz finansijsku podršku EU, Ministarstvo evropskih poslova je pripremilo Predlog osnove za zaključivanje Bilateralnog sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosovo za Program prekogranične saradnje Crna Gora - Kosovo 2021-2027.

III RAZLOZI ZBOG KOJIH SE PREDLAŽE ZAKLJUČIVANJE UGOVORA

Programi prekogranične i transnacionalne saradnje u okviru Ipe III sprovodiće se u okviru politike proširenja Evropske unije, te proizilaze i nastavljaju se na programe koji se sprovode u finansijskoj perspektivi 2014-2020. Programi saradnje imaju za cilj promovisanje dobrih odnosa i društveno-ekonomski razvoj kroz sprovođenje zajedničkih inicijativa na lokalnom i transnacionalnom nivou.

U okviru finansijske perspektive IPA III 2021-2027, Crna Gora učestvuje u četiri bilateralna programa prekogranične saradnje sa Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Kosovom i Srbijom. Program prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo 2021-2027 sprovodi se u u

skladu sa članom 8 stav 4 Okvirnog finansijskog sporazuma o partnerstvu između Evropske komisije i Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore o modelima sprovođenja finansijske podrške EU Crnoj Gori u okviru Instrumenta za pretpristupnu podršku (IPA III) (FFPA) ("Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 006/22 od 21.10.2022).

Programski dokument za Program prekogranične saradnje Crna Gora-Kosovo 2021-2027 je odobren od strane Evropske komisije odlukom C(2022) 3641 od 31.05.2022. godine. Pravila za sprovođenje Programa u Crnoj Gori utvrđuju se finansijskim sporazumima koji se zaključuju između Evropske komisije i Crne Gore. Finansijski sporazum između Evropske komisije, Crne Gore i Kosova koji se odnosi na Program prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo 2021-2027 potpisan je 09.08.2023. godine, kada je i stupio na snagu.

Dodatno, u slučaju programa prekogranične saradnje koji se srovide samostalno od strane akreditovanih struktura u državama korisnicama, neophodno je dodatno precizirati pravila za sprovođenje programa zaključivanjem bilateralnog sporazuma. Stoga je, u skladu sa članom 7 Okvirnog finansijskog sporazuma o partnerstvu između Evropske komisije i Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore o modelima sprovođenja finansijske podrške EU Crnoj Gori u okviru Instrumenta za pretpristupnu podršku (IPA III), neophodno da Crna Gora i Republika Kosovo zakluče Bilateralni sporazum kojim se regulišu odnosi između Crne Gore i Kosova i utvrđuju njihove uloge i odgovornosti u pogledu upravljanja i implementacije Programa.

IV OSNOVNA PITANJA O KOJIMA ĆE SE VODITI PREGOVORI, ODNOSNO BITNI ELEMENTI KOJE SPORAZUM SADRŽI

Sporazumom se definiše pravni osnov za sprovođenje Programa prekogranične saradnje Crna Gora - Kosovo 2021-2027.

Opšti cilj Programa je promovisati dobrosusjedske odnose, podsticati evropske integracije i doprinijeti društvenom, ekonomskom i teritorijalnom razvoju prekograničnog područja programa poboljšanjem zapošljavanja, mobilnosti radne snage, kao i društvene i kulturne inkluzije preko granica; i razvoj održivog turizma. Stabilan, socijalno i ekonomski razvijen prekogranični region.

Cilj je podijeljen u sljedeće tematske klasterne i prioritete:

Tematski klasteri i prioriteti:

Tematski prioritet 0: Tehnička podrška

Tematski klaster 1: Unaprijeđene prilike za zapošljavanje i socijalna prava

Tematski prioritet 1: Zapošljavanje, mobilnost radne snage i socijalna i kulturna inkluzija preko granica

Tematski klaster 4: Unaprijeđeno poslovno okruženje i konkurentost

Tematski prioritet 5: Turizam i kulturno i prirodno nasljeđe

Tematski klaster 5 (*Unaprijeđeni kapacitet lokalnih i regionalnih organa vlasti za suočavanje sa lokalnim izazovima*) biće prepoznat kroz programski dokument.

Sadržaj Programa za period 2021-2027 je usklađen s procesom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, kao i sa svim relevantnim strategijama i programima Vlade.

Sporazum sadrži sljedeća poglavlja:

I OPŠTE ODREDBE, kojim je definisano tumačenje, djelimično nevaženje i nenamjerne praznine, kao i svrha i domen primjene;

II STRUKTURE NADLEŽNE ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA, NJIHOVE DUŽNOSTI I OBAVEZE, kojim su određene strukture i organi nadležni za upravljanje Programom prekogranične

saradnje, te jasno definisane uloge nacionalnog koordinatora za IPA-u, NAO i Upravljačke strukture, Upravljačkog tijela, Posredničkog tijela za finansijsko upravljanje, Strukture za prekograničnu saradnju, Kontrolnog tijela, Revizorskog tijela i Grupe revizora, Zajedničkog odbora za nadgledanje, kao i Zajedničkog tehničkog sekretarijata;

III OSIGURANJE SISTEMA UPRAVLJANJA I KONTROLE, koji se definišu povjeravanje zadataka sprovođenja budžeta, nadgledanje sistema upravljanja i kontrole, resursi: kadar, prostorije, oprema i drugi uslovi za rad, upravljanje rizicima, kao i postupanje u slučaju prijave nepravilnosti, uključujući sumnju na prevaru;

IV IZMJENE I DOPUNE I SPROVOĐENJE PROGRAMA, kojim su obuhvaćene izmjene i dopune programa, izbor operacija, tehnička podrška, nabavka, sprovođenje operacija, oslobađanje od poreza, važeći zakon, nadgledanje operacija, upravljačke provjere operacija i provjera rashoda, informisanje, publicitet i vidljivost, kao i korektivne mjere u slučaju poteškoća u implementaciji;

V PRAĆENJE I EVALUACIJA PROGRAMA, kojim se uređuju nadgledanje na nivou Programa i evaluacija na nivou Programa;

VI FINANSIJSKO UPRAVLJANJE I KONTROLA, kojim se definišu opšte odredbe za finansijsko upravljanje, podjela obaveza između državnih budžeta, kao i odredbe za kontrolu uključujući internu kontrolu;

VII KOMUNIKACIJA, IZVJEŠTAVANJE I UPRAVLJANJE INFORMACIJAMA, koji definiše kanale komunikacija, uključujući sastanke, izvještavanje, kao i upravljanje informacijama - zavođenje, arhiviranje, čuvanje dokumentacije;

VIII REVIZIJA I EKSTERNE PROVJERE, kojim se definiše postupak revizije, eksterne provjere, saradnja i pristup informacijama, sajtovima, prostorijama i osoblju, te komentarisane i praćenje revizija i eksternih provjera;

IX ZAVRŠNE ODREDBE, u kojima je definisan postupak konsultacija, rješavanja razlika, važeći zakon, obavještenja, stupanje na snagu i trajanje, te izmjene i prestanak; i

X POTPISI, u kojem su navedena imena i funkcije potpisnika Sporazuma.

S obzirom na sadržinu sporazuma, kojim se dopunjava, odnosno dodatno definiše pravni okvir za saradnju u ovoj oblasti i na uobičajen, tipski način uređuju pitanja koja čine predmet međunarodnog ugovora, Ministarstvo evropskih poslova cijeni da u konkretnom slučaju nema potrebe za vođenjem pregovora, niti formiranjem delegacije za vođenje pregovora, već da je racionalnije da Vlada ujedno sa Osnovom prihvati Predlog sporazuma i ovlasti lice koje će ga potpisati, u skladu sa članom 7 stav 2 Zakona o zaključivanju i izvršavanju međunarodnih ugovora.

V PROCJENA POTREBNIH FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA IZVRŠAVANJE SPORAZUMA

Ukupna procijenjena vrijednost ovog Programa iznosi 9.734.118 EUR, a maksimalni doprinos Unije ovom Programu je 8.400.000 EU. Stopa sufinansiranja Unije na nivou svakog tematskog prioriteta nije manja od 20%, niti veća od 85% prihvatljivih troškova. Sufinansiranje tematskih prioriteta obezbjeđuju korisnici bespovratnih sredstava, u iznosu od najmanje 15% ukupnih troškova na nivou projekta. Iznos opredijeljen za tehničku podršku sprovođenju Programa je ograničen na 10% ukupne vrijednosti Programa, dok je stopa sufinansiranja tehničke podrške od strane Unije 100%. Stoga nije potrebno obezbijediti finansijska sredstva iz budžeta Crne Gore za sprovođenje ovog Sporazuma.

VI IZMJENA VAŽEĆIH ILI DONOŠENJE NOVIH PROPISA

Zaključivanje navedenog međunarodnog sporazuma ne zahtijeva izmjenu važećih ili donošenje novih propisa.

**BILATERALNI SPORAZUM IZMEĐU
CRNE GORE I REPUBLIKE KOSOVO**

0

**IPA III 2021-2027 PROGRAMU PREKOGRANIČNE SARADNJE „CRNA
GORA–KOSOVO”**

CRNA GORA I KOSOVO, u daljem tekstu pod zajedničkim nazivom “Strane potpisnice”,

Imajući u vidu:

- (1) Uredbu (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. septembra 2021. godine, kojom se uspostavlja Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA III),
- (2) Delegiranu uredbu Komisije (EU) 2021/2128 od 1. oktobra 2021. godine o dopuni Uredbe (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu utvrđivanja određenih specifičnih ciljeva i tematskih prioriteta za podršku u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA III),
- (3) Sprovedbenu uredbu Komisije (EU) 2021/2236 od 15. decembra 2021. godine o posebnim pravilima za sprovođenje Uredbe (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Savjeta o uspostavljanju Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA III), Brisel, 31.5.2022. C(2022) 3641 konačna verzija,
- (4) Sprovedbenu odluku Komisije C(2022) 3641 od 31. maja 2022. godine o finansiranju programa prekogranične saradnje Crna Gora-Kosovo za period 2021-2027 (u daljem tekstu: Program), kojom se utvrđuje Programski dokument IPA III za period 2021-2027 (u daljem tekstu: „Programski dokument”),
- (5) Okvirni finansijski sporazum o partnerstvu između Evropske komisije i Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore o modelima sprovođenja finansijske pomoći EU Crnoj Gori u okviru Instrumenta za pretpristupnu podršku (IPA III), koji je potvrđen u Skupštini Crne Gore 29. septembra 2022. godine i stupio na snagu 2. novembra 2022. godine (Službeni list Crne Gore – Međunarodni ugovori br. 6/2022) (u daljem tekstu: „Okvirni sporazum za Crnu Goru”),
- (6) Okvirni finansijski sporazum o partnerstvu između Evropske komisije i Republike Kosovo o posebnim modelima sprovođenja finansijske pomoći EU Kosovu u okviru Instrumenta za pretpristupnu podršku (IPA III), koji je potvrđen u Skupštini Kosova dana 28.7.2022. godine i stupio na snagu 12.9.2022. godine (Službeni list Kosova – br.23/2022) (u daljem tekstu: „Okvirni sporazum za Kosovo”),
- (7) Komisija preuzima obavezu da za Program, ne uključujući i prioritet tehničke podrške, opredijeli sredstva u skladu sa Sprovedbenom odlukom Komisije C(2022) 3596, pri čemu je alokacija iz tri budžetske godine već opredijeljena na osnovu Sprovedbene odluke Komisije C(2022) 3596, a isti postupak će biti primijenjen i u narednom periodu.
- (8) Jedinstveni trilateralni Finansijski sporazum, koji se odnosi na cjelokupan programski period, zaključen 09.08.2023. godine, između Crne Gore i Kosova, s jedne strane, i Komisije, sa druge strane.
- (9) U skladu sa članom 7 stav 1 tačka b okvirnih sporazuma, standardni modalitet za sprovođenje Programa, osim prioriteta tehničke podrške, jeste indirektno upravljanje, što se potvrđuje i zaključivanjem odgovarajućeg Finansijskog sporazuma, kojim se Komisija obavezuje da Crnoj Gori povjeri izvršenje budžetskih zadataka.
- (10) Član 70 okvirnih sporazuma kojim se utvrđuje zakonska obaveza Crne Gore i Kosova da zakluče bilateralni sporazum, kojim se uređuju njihovi odnosi i pojedinačne obaveze u okviru predmetnog Programa, koji se sprovodi kroz indirektno upravljanje. Istim članom su definisane i osnovne informacije koje takav sporazum treba da sadrži.

- (11) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti (Službeni list Crne Gore – br. 27/2023), koji je stupio na snagu 16. marta 2023. godine.
- (12) Uredbu o bližem načinu sprovođenja finansijske podrške Evropske unije kroz Instrument pretpristupne podrške (Službeni list Crne Gore –br. 77/2023), koja je stupila na snagu 5. avgusta 2023. godine, a koja, između ostalog, definiše obaveze i odgovornosti crnogorskih struktura u programima prekogranične saradnje.
- (13) Uredbu (VRK) - br. 14/2023 o oblastima administrativne odgovornosti Kancelarije Premijera i ministara, izmijenjene i dopunjene Uredbom (VRK) Br. 04/2021 i Uredbom br. 03/2022.
- (14) Odluku Vlade Republike Kosovo Br. 10/141 o odgovornim strukturama za indirektno upravljanje od 07. aprila 2017. godine izmijenjenu i dopunjenu Odlukom Br. 10/48 od 07. decembra 2020. godine ili svakom drugom Odlukom Vlade Kosova koja dopunjuje, izmjenjuje ili zamjenjuje gorepomenutu odluku.

SAGLASILE SU SE DA ZAKLJUČE OVAJ SPORAZUM KAKO SLIJEDI:

ODJELJAK I OPŠTE ODREDBE

Član 1 Tumačenje

- (1) Ukoliko u ovom Sporazumu nema izričite suprotne odredbe, termini koji se u njemu koriste imaju značenje koje im je dodijeljeno u okvirnim sporazumima (u daljem tekstu: Okvirni sporazum), prvenstveno u dijelu definicija koje su navedene u članu 1, 3, članu 51 stav 5, članu 57 i 65 pojedinačnih okvirnih sporazuma.
- (2) Ukoliko u ovom Sporazumu nema izričite suprotne odredbe, svako upućivanje na ovaj Sporazum, zakonodavstvo ili dokumentaciju predstavlja upućivanje na ovaj Sporazum, zakonodavstvo ili dokumentaciju uključujući i njihove periodične izmjene, dopune ili zamjene, koje po potrebi mogu nastati.
- (3) Naslovi u ovom Sporazumu nemaju pravni značaj i ne utiču na njegovo tumačenje.

Član 2 Djelimično nevaženje i nenamjerne praznine

Ukoliko bilo koja odredba ovog Sporazuma postane nevažeća ili Sporazum sadrži nenamjerne praznine, ovo neće uticati na važenje ostalih odredbi ovog Sporazuma. Strane potpisnice će svaku nevažeću odredbu zamijeniti važećom, odnosno tumačenjem koje je najpribližnije svrsi i namjeni nevažeće odredbe. Strane ugovornice će popuniti svaku nenamjernu prazninu odredbom ili tumačenjem koje najviše odgovara svrsi i namjeni ovog Sporazuma u skladu s okvirnim sporazumima, Programskim dokumentom i odgovarajućim Finansijskim sporazumom. U slučaju nedosljednosti ili protivrječnosti između odredbi ovog Sporazuma, s jedne strane, i odredbi Okvirnih finansijskih sporazuma, s druge strane, Finansijski sporazum će imati prednost.

Član 3

Svrha i domen primjene

- (1) Ovim Sporazumom uređuju se odnosi između Crne Gore i Kosova, i definišu se pojedinačne funkcije i obaveze u pogledu upravljanja Programom i njegovog sprovođenja u dijelu koji se realizuje kroz indirektno upravljanje, kako je predviđeno članom 7 tačka b okvirnih sporazuma. Sporazum se ne primjenjuje na prioritet tehničke podrške Programa, budući da se on sprovodi kroz modalitet direktnog upravljanja.
- (2) Sporazum je izrađen u skladu s odredbama iz člana 70 okvirnih sporazuma, uključujući i predviđeni minimum informacija koje Sporazum treba da sadrži.
- (3) Ove odredbe pojašnjavaju ili dopunjuju mjere utvrđene okvirnim sporazumima, programskim dokumentom i odgovarajućim Finansijskim sporazumom, i one ih ni u kom slučaju ne poništavaju ili zamjenjuju. Procedure koje su definisane ovim Sporazumom, pomenutim okvirnim sporazumima, Programskim dokumentom, i relevantnim Finansijskim sporazumom, primjenjuju se u cjelosti i istovremeno.
- (4) Ovaj Sporazum može se dopunjavati i Priručnikom o procedurama (u slučaju Crne Gore), detaljnim procedurama koje se primjenjuju na nivou programa (u daljem tekstu: Programske kontrolne procedure) i imaju obavezujuće dejstvo za sve relevantne državne organe u Crnoj Gori i na Kosovu, relevantnim zakonodavstvom, kao i međuinstitucionalnim i radnim sporazumima koje potpisuju nadležni organi/strane koje su uključene u upravljanje Programom i njegovo sprovođenje.
- (5) Vrsta, adekvatnost i valjana primjena Programskih kontrolnih procedura, koje utiču na proces sprovođenja programa, podliježu reviziji i odobrenju od strane nacionalnog službenika za ovjeravanje u Crnoj Gori, koji prethodno sprovodi konsultacije sa nadležnim tijelima u programu/uključenim stranama.

ODJELJAK II STRUKTURE NADLEŽNE ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA, NJIHOVE DUŽNOSTI I OBAVEZE

Član 4

Strukture i organi nadležni za upravljanje Programom prekogranične saradnje

- (1) Strukture i organi nadležni za ovaj Program definisani su u članu 75 okvirnih sporazuma, i uključuju sljedeće:
 - a. Nacionalne koordinate za IPA-u (u daljem tekstu: NIPAK) Crne Gore i Kosova,
 - b. Nacionalnog službenika za ovjeravanje u Crnoj Gori (u daljem tekstu: NAO) i upravljačku strukturu u Crnoj Gori,
 - c. Sistem za programe prekogranične saradnje u Crnoj Gori, koja se sastoji od:
 - Upravljačkog tijela,
 - Posredničkog tijela za finansijsko upravljanje (u daljem tekstu: Posredničko tijelo),
 - d. Sistem za programe prekogranične saradnje na Kosovu, koja se sastoji od:
 - Strukture za prekograničnu saradnju,
 - Kontrolnog tijela,
 - e. Revizorsko tijelo Crne Gore, koje u radu dobiju podršku od Grupe revizora.

- (2) Strane će uspostaviti Zajednički odbor za nadgledanje (u daljem tekstu: ZON), koji će vršiti funkciju sektorskog odbora za nadgledanje.
- (3) Zajednički tehnički sekretarijat (u daljem tekstu: ZTS) biće uspostavljen kako bi pružao tehničku podršku u procesu pripreme i sprovođenja Programa.
- (4) Vlada Crne Gore dužna je da omogući da se za Crnu Goru odrede i imenuju NIPAK, NAO, upravljačka struktura, upravljačko tijelo i posredničko tijelo. Rukovodioci pomenutih tijela biće određeni i imenovani u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.
- (5) Vlada Kosova dužna je da omogući da se za Kosovo odrede i imenuju NIPAK, struktura za prekograničnu saradnju i kontrolno tijelo. Rukovodioci pomenutih tijela biće određeni i imenovani u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.
- (6) Vlada Crne Gore i Vlada Kosova preduzimaju dodatne mjere za potrebe ažuriranja takvih imenovanja, i dužne su da bez odlaganja razmijene obavještenja u slučaju nastalih izmjena.
- (7) Međuinstitucionalni dogovori zaključuju se u vidu sporazuma između rukovodilaca tijela koja su nadležna za postupak sprovođenja Programa u obje države.
- (8) U Crnoj Gori, implementacioni sporazum zaključuje se između NAO-a, NIPAK-a Crne Gore i rukovodioca Upravljačkog tijela, kao i između rukovodioca Upravljačkog tijela i rukovodioca Posredničkog tijela. Na Kosovu, sporazumi se zaključuju između NIPAK-a i rukovodioca Strukture za prekograničnu saradnju, kao i između rukovodioca Strukture za prekograničnu saradnju i rukovodioca Kontrolnog tijela. Takvi sporazumi ni u kom slučaju ne poništavaju, niti zamjenjuju odredbe predviđene ovim Sporazumom. U slučaju eventualnih nedosljednosti, prednost imaju odredbe ovog Sporazuma.

Član 5

Nacionalni koordinatori za IPA-u

U kontekstu ovog Programa, nacionalni koordinatori za IPA-u imenuju se i obavljaju svoje dužnosti u skladu sa članovima 6,10,11 i 75 okvirnih sporazuma, odnosno klauzulom 3 Aneksa A. Nacionalni koordinatori Crne Gore i Kosova koordiniraju učešćem svojih država u ovom Programu, i dužni su da zajednički osiguraju da su ciljevi definisani u predloženom Programu prekogranične saradnje (u daljem tekstu: Program) usaglašeni sa ciljevima Programskog okvira za IPA III.

Član 6

NAO i Upravljačka struktura

- (1) NAO se postavlja i imenuje za izvršenje dužnosti koje su predviđene Programom u skladu sa članom 10, 11 i 75 Okvirnog sporazuma za Crnu Goru, kao i klauzulom 4 Aneksa A. NAO prvenstveno preuzima odgovornost za finansijsko upravljanje Programom, kao i za zakonitost i regularnost troškova, i uspostavljanje i održavanje valjanog sistema upravljanja i kontrole za ovaj Program, kako je predviđeno članom 12, 13 i 14 Okvirnog sporazuma za Crnu Goru, i u skladu s Aneksom B.
- (2) U skladu sa članom 10 stav 1 Okvirnog sporazuma za Crnu Goru, NAO uspostavlja Upravljačku strukturu koja se sastoji od Kancelarije za podršku NAO-u i Tijela za upravljanje računima. Oba tijela su smještena u Ministarstvu finansija Crne Gore i za svoje

aktivnosti odgovaraju NAO-u. Ova tijela se uspostavljaju i izvršavaju svoje programske obaveze u skladu sa članom 10, 11 i 75 Okvirnog sporazuma Crne Gore, kao i klauzulom 5 Aneksa A. Zadaci koji se odnose na finansijsko upravljanje Programom su u nadležnosti Tijela za upravljanje računima, dok je za izvršenje zadataka koji se odnose na sistem upravljanja i kontrole u okviru ovog Programa odgovorna Kancelarija za podršku NAO-u.

Član 7 **Upravljačko tijelo**

Upravljačko tijelo ovog Programa odgovorno je za cjelokupno upravljanje Programom i smješteno je u organu državne uprave koji je nadležan za IPA programe prekogranične saradnje u Crnoj Gori. Upravljačko tijelo se uspostavlja i izvršava svoje obaveze u skladu sa članom 10, 11, 75 i 76, kao i klauzulama 6 i 7 Aneksa A Okvirnog sporazuma Crne Gore.

Član 8 **Posredničko tijelo za finansijsko upravljanje**

- (1) Posredničko tijelo za ovaj Program se uspostavlja i izvršava svoje obaveze u skladu sa članom 10, 11, 75 i 76, kao i klauzulom 8 Aneksa A Okvirnog sporazuma Crne Gore. Upravljačko tijelo uspostavlja Posredničko tijelo koje će biti odgovorno za izvršenje zadataka finansijskog upravljanja Programom, i koje će biti smješteno u Ministarstvu finansije Crne Gore.
- (2) Posredničko tijelo je odgovorno za izbor operacija, potpisivanje ugovora sa vodećim korisnicima, provjere upravljanja i plaćanja koja se vrše na osnovu toga. Ovi zadaci se realizuju bez obzira na to da li se potencijalni ili aktuelni vodeći korisnici nalaze u Crnoj Gori ili na Kosovu. Za potrebe ovog Sporazuma, „operacija“ označava projekat, ugovor, akciju ili grupu projekata koje bira Posredničko tijelo za predmetni program, odnosno koji su u njegovoj nadležnosti, a koji doprinose ostvarenju ciljeva relevantnog tematskog prioriteta, odnosno tematskih prioriteta, kako je predviđeno članom 65 (a) Okvirnog sporazuma Crne Gore. Posredničko tijelo je takođe u obavezi da, *inter alia*, obezbijedi revizorski trag i da vrši računovodstvenu funkciju na nivou ugovora i plaćanja.

Član 9 **Struktura za prekograničnu saradnju**

Struktura za prekograničnu saradnju je smješteno u organu državne uprave koji je nadležan za IPA programe prekogranične saradnje na Kosovu. Ono je u obavezi da, *inter alia*, obezbijedi izvršenje svih zadataka koji se odnose na proces programiranja, uključujući i izmjene i dopune Programa, proces implementacije na programskom nivou (za razliku od ugovornog nivoa), uključujući i podršku Upravljačkom tijelu u procesu monitoringa, evaluacije i izvještavanja na programskom nivou. Struktura za prekograničnu saradnju je uključena i u uspostavljanje i organizaciju ZON-a, upravljanje tehničkom podrškom u okviru ovog Programa, uspostavljanje ZTS-a i upravljanje njegovim radom, dostupnost informacija o Programu, kao i promotivne i informativne aktivnosti o Programu.

Član 10

Kontrolno tijelo

Kontrolno tijelo, koje je smješteno u Ministarstvu administracije lokalne samouprave Kosova, pruža podršku Posredničkom tijelu za finansijsko upravljanje. U kontekstu provjera sistema upravljanja operacijama, a u skladu sa članom 76 stav 5 okvirnih sporazuma, Kontrolno tijelo je dužno da kontroliše troškove korisnika registrovanih na Kosovu, prvenstveno u pogledu njihove legitimnosti i tačnosti, a u skladu sa važećim pravilima i propisima.

Kontrolno tijelo je dužno da Posredničkom tijelu izda potvrdu o prihvatljivosti troškova. U dijelu ovih aktivnosti, Kontrolno tijelo je direktno odgovorno Posredničkom tijelu za finansijsko upravljanje, kako je predviđeno procedurama koje su definisane u Programskim kontrolnim procedurama. Kontrolno tijelo je takođe dužno da obezbijedi odgovarajući revizorski trag.

Član 11

Revizorsko tijelo i Grupa revizora

- (1) Svoje zadatke koje se odnose na ovaj Program, Revizorsko tijelo izvršava u skladu sa članom 10, 11, 63 i 77 Okvirnog sporazuma za Crnu Goru i klauzulom 9 Aneksa A istog sporazuma. Revizorsko tijelo je u funkcionalnom i finansijskom smislu nezavisno od ostalih tijela koja su navedena u Odjeljku II, izuzev Grupe revizora.
- (2) Revizorsko tijelo je u obavezi da sprovodi reviziju Programa. Budući da Revizorsko tijelo ima isključivu nadležnost za sprovođenje revizije na teritoriji Crne Gore, kao i da nije akreditovano da sprovodi revizije u partnerskim državama, tj. na teritoriji Kosova, u skladu sa članom 77 stav 2 Okvirnog sporazuma Crne Gore uspostavlja se Grupa revizora.
- (3) Grupu revizora čine članovi koji imaju odgovarajuće kvalifikacije i njihovi zamjenski članovi iz Crne Gore i Kosova. Troškovi putovanja i smještaja koji nastaju za potrebe sastanaka Grupe revizora i njenih revizorskih postupaka, pokrivaju se sredstvima iz budžeta tehničke podrške Programa.
- (4) Revizorsko tijelo Crne Gore izrađuje poslovnik za Grupu revizora, na koji članovi Grupe revizora daju svoju saglasnost.
- (5) Grupom revizora predsjedava Revizorsko tijelo Crne Gore. Dokumentaciju koja je predviđena članom 63 i klauzulom 9 Aneksa A Okvirnog sporazuma Crne Gore Revizorsko tijelo dostavlja NIPAK-u Crne Gore i/ili NAO-u, uz kopiju NIPAK-u Kosova.

Član 12

Zajednički odbor za nadgledanje

- (1) U skladu sa članom 78 okvirnih sporazuma, ZON se za potrebe Programa uspostavlja najkasnije šest mjeseci od stupanja na snagu prvog finansijskog sporazuma. ZON-om predsjedava Struktura za prekograničnu saradnju i sastaje se najmanje dva puta godišnje.
- (2) Svaka država učesnica ima jedan glas, pri čemu se odluke donose jednoglasno, bez obzira na broj predstavnika koje države imenuju. Upravljačko tijelo i Struktura za prekograničnu saradnju definišu koje institucije u svakoj od država imenuju predstavnike i njihove zamjene, u skladu s odredbama člana 78 stav 3 okvirnih sporazuma. Predstavnici u odboru

- i njihove zamjene dužni su da potpišu Izjave o nepristrasnosti i povjerljivosti.
- (3) Sve dužnosti ZON-a navedene su u članu 78 stav 8 okvirnih sporazuma. Kada postupa u svojstvu sektorskog odbora za nadgledanje, u skladu sa članom 75 stav 2 i članom 78 stav 9 okvirnih sporazuma, ZON je u obavezi da dostavi izvještaj IPA nadglednom odboru, uz kopiju izvještaja koja se šalje NIPAK-u Kosova, i koji predstavlja predmet za diskusiju u okviru IPA nadglednog odbora Kosova.
 - (4) Poslovnik ZON-a izrađuje Upravljačko tijelo, uz konsultacije sa Posredničkim tijelom za finansijsko upravljanje, Upravljačkom strukturom, Sistemom za prekograničnu saradnju Kosova, NIPAK-om iz obje države i Komisijom. U poslovniku su navedene obaveze ZON-a koje su predviđene članom 78 stav 8 okvirnih sporazuma, i uključuju sljedeće:
 - da utvrdi tematske prioritete, specifične ciljeve, ciljne korisnike i poseban fokus za svaki od poziva za dostavljanje projektnih predloga koje odobrava Komisija;
 - da pregleda i daje savjetodavno mišljenje na spisak operacija odabranih u okviru poziva za dostavljanje projektnih predloga prije konačne odluke o dodjeljivanju granta. Ugovorno tijelo donosi konačnu odluku o dodjeljivanju granta;
 - analizira ostvareni napredak u procesu ostvarivanja specifičnih ciljeva, očekivanih rezultata i targeta u okviru tematskih prioriteta definisanih u programu prekogranične saradnje, na osnovu informacija koje dobija od struktura za prekograničnu saradnju država učesnica. Napredak se prati u odnosu na indikatore definisane za program prekogranične saradnje;
 - analizira odgovarajuće nalaze i zaključke kao i predloge za naknadne korektivne mjere koje su definisane na osnovu provjera na licu mjesta, procesa nadgledanja i evaluacije, ukoliko se isti sprovode;
 - daje saglasnost na predlog da se revidira program prekogranične saradnje. Kada je potrebno, može davati predloge da se izmijeni program prekogranične saradnje, kao što se navodi u članu 69 stav 7 okvirnih sporazuma, kako bi obezbijedio ostvarivanje ciljeva programa prekogranične saradnje i unaprijedio efikasnost, djelotvornost, efekat i održivost IPA III podrške. ZON može da daje i preporuke za eventualno unapređenje postupka sprovođenja programa prekogranične saradnje
 - pregleda i daje saglasnost na plan komunikacija i vidljivosti za program prekogranične saradnje;
 - pregleda i daje saglasnost na plan evaluacije iz člana 56 stav 2 okvirnih sporazuma;
 - pregleda i daje saglasnost na godišnje i završne izvještaje o sprovođenju iz člana 80 okvirnih sporazuma;
 - pregleda i daje saglasnost na godišnji plan rada Zajedničkog tehničkog sekretarijata.
 - (5) Obrazac izjave o nepristrasnosti i povjerljivosti, koju potpisuju svi članovi ZON-a, prilaže se uz poslovnik u vidu aneksa. U izjavi se eksplicitno navodi odredba kojom se članovi Odbora izuzimaju iz procesa odlučivanja o operacijama ukoliko su u situaciji konflikta interesa.
 - (6) ZON je u obavezi da na svom prvom sastanku usvoji poslovnik.

Član 13 Zajednički tehnički sekretariat

- (1) U skladu sa članom 79 okvirnih sporazuma, za Program se uspostavlja ZTS kako bi, prema potebi, pomagao Komisiji, sistemima za prekograničnu saradnju i ZON-u. Glavna kancelarija se nalazi u Podgorici, u Crnoj Gori, a kancelarija Antene se nalazi u Prištini, na Kosovu.
- (2) Glavne dužnosti ZTS-a navedene su u članu 79(7) okvirnih sporazuma, i između ostalog, obuhvataju sljedeće zadatke:
 - organizovanje sastanaka ZON-a, uključujući izradu zapisnika i njegovu distribuciju;
 - pružanje podrške potencijalnim aplikantima u procesu traženja partnera i izradi projekta, organizovanje info dana i radionica;
 - uspostavljanje i održavanje mreže zainteresovanih strana;
 - savjetovanje korisnika i partnera u procesu sprovođenja operacija;
 - pripremu, sprovođenje i izvještavanje o posjetama koje imaju za cilj nadgledanje operacija prekogranične saradnje;
 - uspostavljanje sistema za prikupljanje pouzdanih informacija o sprovođenju programa prekogranične saradnje;
 - dostavljanje informacija pri izradi godišnjih i završnih izvještaja o sprovođenju programa prekogranične saradnje;
 - planiranje i realizaciju informativnih kampanja i drugih aktivnosti koje imaju za cilj informisanje javnosti o programima prekogranične saradnje, uključujući i izradu promotivnog materijala o programu prekogranične saradnje i održavanje veb sajta programa prekogranične saradnje.
- (3) Detaljan spisak dužnosti, zajedno sa procedurama koje treba poštovati prilikom obavljanja tih dužnosti, utvrđuje se u Priručniku o procedurama ZTS-a, koji izrađuje Upravljačko tijelo u dogovoru sa Strukturom za prekograničnu saradnju, i kroz konsultacije sa Posredničkim tijelom i Kontrolnim tijelom. Nakon konsultacija i dogovora, Rukovodilac Upravljačkog tijela odobrava Priručnik o procedurama ZTS-a. Ovaj Priručnik o procedurama ne poništava niti zamjenjuje nijednu odredbu sadržanu u ovom Sporazumu. U slučaju nedosljednosti, Ugovor ima prednost.
- (4) Troškovi ZTS-a pokrivaju se iz budžeta za tehničku pomoć Programa, a njima upravlja i prati ih Upravljačko tijelo. Sporazum o partnerstvu zaključuje se između NIPAK-a za obje zemlje, i u njemu se navodi koje zadatke upravljanja i praćenja ZTS-a treba da osiguraju i Crna Gora i Kosovo. Ovo uključuje i pitanje obezbjeđivanje adekvatnog kadra za ZTS iz obje zemlje. Ovim sporazumom utvrđuju se i budžeti koji se odnose na poslove upravljanja i modaliteti za prenos sredstava.
- (5) Na osnovu informacija dobijenih od ZTS-a i Strukture za prekograničnu saradnju i u skladu sa članom 76(3) Okvirnog sporazuma Crne Gore, Upravljačko tijelo izrađuje plan rada za godinu koja slijedi (N +1 godinu) za ZTS. Plan rada usaglašava se sa Strukturom za prekograničnu saradnju u konsultaciji sa drugim institucijama koje čine sistem prekogranične saradnje, nakon čega se dostavlja ZON-u na uvid i saglasnost.

ODJELJAK III OSIGURANJE SISTEMA UPRAVLJANJA I KONTROLE

Član 14

Zahtjev za povjeravanje zadataka sprovođenja budžeta

- (1) Komisija povjerava Crnoj Gori zadatke sprovođenja budžeta za opredjeljenje sredstava za Program (u daljem tekstu: povjeravanje).
- (2) NAO je odgovoran za podnošenje zahtjeva za povjeravanje zadataka Komisiji i dužan je da prije podnošenja takvog zahtjeva osigura da Upravljačka struktura i sistem prekogranične saradnje u Crnoj Gori i na Kosovu ispunjavaju sve zatjeve iz člana 12(3) i Aneksa B Okvirnog sporazuma Crne Gore. NAO može da se osloni na rezultate *ex ante* procjene izvršene u vezi sa povjeravanjem u skladu sa Uredbom (EU) br. 231/2014 Evropskog parlamenta i Vijeća („Uredba IPA II”) ili ranijim sporazumom o finansiranju.
- (3) NAO je dužan da se uvjeri da su zahtjevi navedeni u prethodnom stavu ispunjeni putem provjera koje, između ostalog, obuhvataju uvid u upitnike i/ili samoprocjene koje su ispunili svi zaposleni i sva tijela u Upravljačkoj strukturi i sistemima prekogranične saradnje iz obje zemlje, analizu relevantne dokumentacije, uključujući sve relevantne podzakonske akte, međuinstitucionalne sporazume i procedure, kao i konsultacije/intervjue sa tijelima koja čine upravljačku strukturu i sisteme prekogranične saradnje iz obje zemlje, kako bi se utvrdilo da li se delegirane dužnosti i zahtjevi obavljaju djelotvorno i efikasno.
- (4) Kada NAO ne može da se osloni na prethodnu *ex ante* ocjenu, u prilog zahtjevu podnosi se mišljenje revizora o strukturama i tijelima, koje je sačinio eksterni revizor, koji je nezavisan od NAO-a, Upravljačke strukture, kao i crnogorskih i kosovskih sistema prekogranične saradnje, u skladu sa članom 13(2) Okvirnog sporazuma Crne Gore. NAO takođe uzima u obzir nalaze relevantnih izvještaja interne revizije.

Član 15

Nadgledanje sistema upravljanja i kontrole

- (1) NAO je dužan da nadgleda da li Upravljačka struktura i sistemi prekogranične saradnje u obje zemlje kontinuirano ispunjavaju mjere i odredbe, kako je navedeno u članu 14 Okvirnog sporazuma Crne Gore. Modaliteti, odgovornosti i procedure, uključujući provjere upravljanja na nivou sistema i finansijsku kontrolu biće sadržani u procedurama kontrole na nivou Programa. One će podrazumijevati delegiranje zadataka od strane NAO-a Upravljačkom tijelu, uz zadržavanje nadzorne funkcije.
- (2) Sve godišnje kontrole i provjere upravljanja na nivou sistema koje vrše različiti subjekti (NAO, Revizorsko tijelo, Upravljačko tijelo, Posredničko tijelo, Struktura za prekograničnu saradnju, Kontrolno tijelo i interna revizija) imaju za cilj izdavanje Godišnje izjave o upravljanju na nivou Programa, za prethodnu godinu, od strane NAO-a. Kada je riječ o Crnoj Gori, detaljna procedura za izdavanje Godišnje izjave o upravljanju propisuje se u Priručniku o procedurama, čiju konačnu verziju odobrava NAO.
- (3) Kada je riječ o obavezama koje sistem prekogranične saradnje sa Kosova ima u pogledu Godišnje izjave o upravljanju, rukovodilac Strukture za prekograničnu saradnju i rukovodilac Kontrolnog tijela izdaju Godišnje garancije za upravljanje za prethodnu godinu na osnovu svog uvjerenja, relevantnih informacija i izvršenih kontrola. Zaduženi su za podnošenje Godišnjih

garancija upravljanja Upravljačkom tijelu koje će izvršiti dodatnu kontrolu i zatražiti dodatna pojašnjenja i dokumente, ukoliko procijeni da je to neophodno.

- (4) Činjenica da svi zahtjevi za povjeravanje ostaju na snazi potvrđuje se u Godišnjoj izjavi o upravljanju koju NAO izdaje Komisiji, u skladu sa članom 61(2)(d) Okvirnog sporazuma Crne Gore. U slučaju da provjere upravljanja na nivou sistema ukažu da zahtjevi nisu ispunjeni, ili ako je došlo do bitne promjene u sistemu upravljanja i kontrole, NAO je dužan da izda Godišnju izjavu o upravljanju sa ograđivanjem i obavijesti Komisiju što je prije moguće, dostavljajući primjerak crnogorskom i kosovskom NIPAK-u, kao i Revizorskom tijelu. NAO takođe osigurava preduzimanje odgovarajućih naknadnih koraka kako bi se zaštitila sredstva Programa i obnovilo ispunjavanje zahtjeva neophodnih za povjeravanje.
- (5) Detaljne informacije, rokove i zahtjeve u vezi sa izdavanjem Godišnje izjave o upravljanju utvrđuje NAO, u formi godišnjih smjernica. Pored toga, uspostavljaju se procedure kontrole na nivou Programa sa detaljnim uputstvima i sporazumima koji se odnose na praćenje i kontrolu sistema i ispunjavanje zahtjeva za povjeravanje.

Član 16

Resursi: kadar, prostorije, oprema i drugi uslovi za rad

- (1) Svako tijelo koje čini Upravljačku strukturu i sisteme prekogranične saradnje obje zemlje dužno je da sprovede pregled resursa koji se smatraju neophodnim da bi se osiguralo vršenje dužnosti u narednoj godini/godinama u vezi sa Programom. Te potrebe obuhvataju osoblje, obuke, prostorije, opremu i sve druge uslove koji se smatraju neophodnim.
- (2) Pregled naveden u prethodnom stavu uključuje analizu radnog opterećenja i uzima u obzir moguće sukobe interesa i osjetljiva radna mjesta, kao i sva ograničenja uključena u državni budžet ili predviđena u okviru budžeta. Ukoliko postoje relevantne uspostavljene procedure koje pokrivaju čitavu mapu tijela ili organizacija čiji su dio, njih, u principu, treba slijediti. Ako takve procedure ne postoje ili ako se smatraju neadekvatnim, utvrđuju se posebne procedure i mehanizmi u okviru procedura kontrole na nivou Programa.
- (3) Po završetku pregleda, rukovodstvo svakog tijela koje čini Upravljačku strukturu i sisteme prekogranične saradnje obje zemlje nastavlja sa donošenjem i sprovođenjem povezanih odluka, uključujući izmjenu sistematizacije, zapošljavanje novog kadra, organizovanje zadovoljavajućih prostorija, kupovinu opreme, organizovanje obuka i boljih uslova rada, obezbjeđivanje podsticaja u vezi sa politikom čuvanja i osiguravanje politike zamjene i kontinuiteta konkretnih zadataka itd. U slučaju da ključna radna mjesta postanu upražnjena, rukovodstvo je dužno da osigura da se dužnosti povezane s takvim radnim mjestima i dalje obavljaju primijenom mehanizma politike zamjene.
- (4) Gore navedeni pregledi, uključujući analize radnog opterećenja, podliježu provjerama upravljanja na nivou sistema u skladu sa članom 15.

Član 17

Upravljanje rizicima

- (1) Svako tijelo koje čini Upravljačku strukturu i sisteme prekogranične saradnje u Crnoj Gori i na Kosovu dužno je da upravlja rizicima koji prate sprovođenje Programa u skladu sa

Aneksom B ovirnih sporazuma, Odjeljak II - Procjena rizika, a naročito su dužni da osiguraju da su postavljeni ciljevi dovoljno jasni da omoguće dodjelu resursa.

- (2) U svakom tijelu koje je dio sistema prekogranične saradnje u obje zemlje, kao i u Upravljačkoj strukturi, menadžera rizika imenuje nadležni organ u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, i on je zadužen za koordinaciju politike upravljanja rizicima na nivou odgovarajućeg tijela.
- (3) Kada se procedure upravljanja rizicima uspostavljaju u skladu sa principima interne finansijske kontrole u javnom sektoru (PIFC), u načelu ih treba slijediti u pogledu Programa, postavljenih ciljeva i identifikovanih rizika, i treba ih procijeniti i na njihov odgovoriti kao da su sastavni dio vježbe upravljanja rizicima koja se sprovodi za tijelo, ili organizaciju čiji je dio, u cjelini. Ako takve procedure ne postoje ili ako se smatraju neadekvatnim, utvrđuju se posebni modaliteti za upravljanje rizicima koji prate sprovođenje Programa. U svakom slučaju, procedure se utvrđuju u pisanoj formi u procedurama kontrole na nivou Programa i obavezujuće su.

Član 18

Nepravilnosti, uključujući sumnju na prevaru

- (1) Svi slučajevi sumnje na nepravilnosti u vezi sa Programom, uključujući i sumnju na prevaru, prijavljuju se nadležnom organu države čiji je državljanin osoba/organizacija za koju se sumnja da je počinila nepravilnost ili nadležnom organu države u kojoj je ta osoba/organizacija registrovana. Postupci koji se odnose na upravljanje nepravilnostima opisuju se u procedurama kontrole na nivou Programa.
- (2) Upravljačka struktura i sistemi prekogranične saradnje iz obje zemlje imenuju službenike za nepravilnosti u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, i oni su dužni da se staraju da se procedure u vezi sa nepravilnostima sprovode. Ovi organi dužni su da obezbijede istragu i efikasno postupanje u slučajevima sumnje na nepravilnosti, prevaru, korupciju i sukob interesa, kao i funkcionisanje povezanog mehanizma kontrole i izvještavanja, u skladu sa članom 51 okvirnih sporazuma.
- (3) Postupci na državnom nivou na snazi koji regulišu modalitete koji se odnose na istragu i nastavak aktivnosti nakon sumnji na nepravilnosti ili nakon potvrđenih nepravilnosti kao i sumnji na prevaru u zemlji moraju biti pravno obavezujući za Upravljačku strukturu, Upravljačko tijelo, Posredničko tijelo, Struktura za prekograničnu saradnju i Kontrolno tijelo. Detaljni modaliteti u vezi s izvještavanjem uključuju se u procedure kontrole na nivou Programa. Ipak, sve strukture vode i registar sumnjivih i registar potvrđenih nepravilnosti u vezi sa sumnjivim ili potvrđenim nepravilnostima koje se pripisuju fizičkim ili pravnim licima. Sistem prekogranične saradnje Kosova izvještava crnogorskog NAO-a o procjeni sumnje na nepravilnost, kao i o naknadnim koracima u vezi sa potvrđenom nepravilnošću, a kopiju dostavlja Upravljačkom tijelu. NAO sastavlja i dostavlja izvještaje Komisiji u skladu sa članom 51(2) Okvirnog sporazuma Crne Gore.
- (4) NAO donosi konačnu odluku o slučajevima sumnje na nepravilnosti na osnovu procjene koju je izvršio nadležni organ države čiji je državljanin osoba/organizacija za koju se sumnja da je počinila nepravilnost ili nadležni organi države u kojoj je ta osoba/organizacija službeno registrovana.

¹Pojmove „nepravilnost“ i „prevara“ treba shvatiti u smislu člana 51(5) Okvirnog sporazuma

- (5) U slučaju da takva istraga ili naknadne aktivnosti uključuju djelatnosti koje prevazilaze nadležnost relevantnog organa, on predmet upućuje odgovarajućem državnom organu.
- (6) Kontrole koje se vrše u vezi sa sprečavanjem, otkrivanjem i ispravljanjem nepravilnosti i prevara, u skladu sa članom 51(1) Okvirnog sporazuma Crne Gore, dio su provjera upravljanja operacija.
- (7) U Crnoj Gori ulogu Službe za koordinaciju aktivnosti za borbu protiv prevara, prema članu 50(2) Okvirnog sporazuma Crne Gore, obavlja Ministarstvo finansija, a ulogu službe za pomoć Evropskoj kancelariji za borbu protiv finansijskih prevara (OLAF) u sprovođenju istraga, prema članu 50(5) istog Sporazuma, obezbjeđuje Ministarstvo finansija. Na Kosovu će kontakt tačku za Evropsku kancelariju za borbu protiv finansijskih prevara (OLAF) obezbijediti Kancelarija za razvojnu saradnju u kabinetu premijera (Kancelarija NIPAK-a).

ODJELJAK IV IZMJENE I DOPUNE I SPROVOĐENJE PROGRAMA

Član 19

Izmjene i dopune programa

- (1) U određenim slučajevima, Program onakav kako je naveden u Programskom dokumentu, i koji su pripremile obje zemlje u skladu sa članovima 67, 68 i 69 okvirnih sporazuma, može se mijenati i dopuniti u skladu sa članom 69 okvirnih sporazuma. Razlozi za takve izmjene i dopune moraju biti u skladu sa članovima 17 i 69 okvirnih sporazuma.
- (2) Izmjene i dopune može inicirati bilo koje Upravljačko tijelo ili Struktura za prekograničnu saradnju, kao i Komisija. U prvom slučaju, odgovornost za potkrepljivanje predloženih izmjena i dopuna, koje prati navođenje očekivanog uticaja koje će izmjene Programa imati na ostvarenje njegovih ciljeva, i odgovornost za reviziju Programa leži na sistemu prekogranične saradnje na čiju inicijativu se izmjene i dopune predlažu.
- (3) Nakon što predložene izmjene i dopune odobre obje strane, Upravljačko tijelo dostavlja relevantnu dokumentaciju ZON-u na razmatranje, komentare i odobrenje, nakon čega je Crnogorski NIPAK šalje Komisiji. Kada Komisija inicira izmjene i dopune, one podliježu razmatranju, komentarima i odobrenju ZON-a.

Član 20

Izbor operacija

- (1) Sve operacije² koje se finansiraju u okviru Programa moraju poštovati zahtjeve navedene u članu 71 okvirnih sporazuma. One treba da imaju očigledan prekogranični efekat i doprinos, a njihov odabir vrši Posredničko tijelo kroz poziv za dostavljanje projektnih predloga koji važi za cjelokupno područje Programa, shodno članu 71(2) okvirnih sporazuma.
- (2) Tematske prioritete, specifične ciljeve, ciljne korisnike i poseban fokus svakog poziva za dostavljanje projektnih predloga utvrđuje Upravljačko tijelo, u saradnji sa Struktrom za

² U smislu člana 65(a) okvirnih sporazuma

- prekograničnu saradnju. Upravljačko tijelo, shodno tome, podnosi predlog ZON-u na razmatranje, komentare i saglasnost (u skladu sa članom 78(8)(a) okvirnih sporazuma), koji kasnije odobrava Komisija.
- (3) Poštujući dogovorene tematske prioritete, specifične ciljeve, ciljne korisnike i poseban fokus, pozive za podnošenje prijedloga utvrđuje, raspisuje i njima upravlja (uključujući evaluaciju, dodjelu granta i ugovaranje) Posredničko tijelo u skladu sa procedurama i standardnim dokumentima koje je propisala i objavila Komisija, a tiču se dodjele ugovora o nabavci i grantu u spoljnim aktivnostima koja su na snazi u vrijeme pokretanja datog postupka (PRAG) i sa svim daljnjim smjernicama koje daje Komisija.
 - (4) Pripremu relevantne dokumentacije za objavljivanje poziva za dostavljanje projektnih predloga (koja mora uključivati smjernice za podnosiocima zahtjeva i obrasce za prijavu) vrši Upravljačko tijelo, dok su Posredničko tijelo i Struktura za prekograničnu saradnju blisko uključeni, i pružaju sve relevantne informacije u vezi sa tehničkim aspektima i svim posebnim odredbama koje eventualno treba uvrstiti u smjernice za aplikante, obrasce za prijavu ili nacрте ugovora zbog prirode Programa. Takve posebne odredbe mogu uključivati, ali ne moraju nužno biti ograničene na:
 - zahtjevanje od podnosioca zahtjeva da u svoje predloge uključe i postavе ciljeve za indikatore na nivou programa, informacije o tim indikatorima koje će na nivou programa i u svrhu praćenja objediniti ZTS,
 - informacije o sporazumima za odbijanje od budućih plaćanja u odnosu na dospelje iznose u slučaju da glavni korisnik ne nadoknadi neopravdano isplaćene iznose putem postupka povraćaja.
 - (5) Dokumentaciju za pozive na dostavljanje projektnih predloga usaglašavaju Upravljačko tijelo, Posredničko tijelo i Struktura za prekograničnu saradnju. Nakon što Posredničko tijelo odobri cjelokupni paket poziva za dostavljanje predloga, ono ga, uz dostavljanje kopije Upravljačkom tijelu, dostavlja DEU-e na odobrenje prije objavljivanja.
 - (6) Nakon objavljivanja poziva za dostavljanje predloga, distribuciju informacija o tekućem pozivu za dostavljanje predloga prvenstveno osigurava Posredničko tijelo uz podršku ZTS-a, Upravljačkog tijela i Strukture za prekograničnu saradnju. Uloge i odgovornosti ZTS-a u tom pogledu detaljno se propisuju u Priručniku o procedurama ZTS-a.
 - (7) U skladu sa članom 76(4)(a) okvirnih sporazuma, članove s pravom glasa u komisiji za evaluaciju, čiji je broj neparan, imenuje Upravljačko tijelo nakon konsultacija sa Strukturuom za prekograničnu saradnju. Kosova ima jednog člana s pravom glasa više od Crne Gore.
 - (8) Predsjedavajućeg i sekretara za komisije za evaluaciju kandiduje Posredničko tijelo. Prije kandidature, potvrđuje se da svi članovi s pravom i bez prava glasa 1) posjeduju odgovarajuće kvalifikacije (uključujući razumno znanje engleskog jezika i dovoljno tehničkog znanja i iskustva za donošenje stručnog mišljenja o dostavljenim prijavama) i 2) da su dostupni u toku perioda kada je predviđena evaluacija. Konačnu saglasnost na sastav odbora za evaluaciju daje Posredničko tijelo. Posredničko tijelo može, nakon konsultacija sa Upravljačkim tijelom i Strukturuom za prekograničnu saradnju, zatražiti angažovanje spoljnih ocjenjivača za potrebe evaluacije projektnih prijedloga.
 - (9) U skladu sa članom 78(8)(b) okvirnih sporazuma, Posredničko tijelo dostavlja ZON-u preliminarnu listu operacija koje će se odabrati u okviru poziva (tj. prije konačne odluke o dodjeli granta) i ZON daje savjetodavno mišljenje. Svaki član ZON-a koji je u sukobu interesa u vezi sa operacijom koja je uključena u listu izuzima sebe od donošenja odluke o

toj operaciji. Ova odredba će biti jasno uvrštena u Izjava o nepristrasnosti i povjerljivosti koje će potpisati svaki član ZON-a.

- (10) Posredničko tijelo sačinjava konačnu listu operacija koje će biti odabrane uzimajući u obzir savjetodavno mišljenje ZON-a i donosi odluku o dodjeli granta. Posredničko tijelo naknadno zaključuje ugovore sa vodećim korisnicima odabranih operacija.
- (11) Kako je predviđeno članom 71(3) okvirnih sporazuma, operacije se u izuzetnim slučajevima mogu odabrati i mimo poziva za dostavljanje predloga, u kom slučaju one moraju biti jasno identifikovane u samom Programu. Nakon što Upravljačko tijelo identifikuje takvu operaciju u konsultaciji sa Strukturom za prekograničnu saradnju i nakon što je ZON odobri, Program se mora na odgovarajući način izmijeniti i dopuniti, u skladu sa članom 17.
- (12) Ako *ex ante* kontrole koraka u pozivima za podnošenje prijedloga i dodjeli granta treba da izvrši Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori, u skladu sa članom 50(1)(a) Okvirnog sporazuma Crne Gore i prema odredbama sadržanim u Finansijskom sporazumu kojim se finansira dati poziv za podnošenje prijedloga, IBFM će biti jedina tačka za slanje zvanične dokumentacije i prijem zvaničnih komentara od Delegacije. Obavještava relevantna tijela Upravljačkog tijela, sistema prekogranične saradnje Kosova i upravljačku strukturu. Zauzvrat, oni pružaju brzu podršku u slučaju da je njihov doprinos neophodan za odgovor na komentare Delegacije.

Član 21 **Tehnička podrška**

Program će uključiti posebno izdvajanje budžetskih sredstava za tehničku podršku, koja će biti ograničena na 10% doprinosa EU Programu i pokriva podršku u skladu sa članom 73 Okvirnog sporazuma. Tehnička podrška koja se pruža u okviru Programa nije predmet ovog Sporazuma jer će se sprovoditi pod direktnim upravljanjem. Biće zaključen ugovor o posebnom partnerstvu između strana potpisnica za upravljanje tehničkom podrškom u okviru Programa.

Član 22 **Nabavka**

Sve usluge, nabavke, radovi, ugovori o bespovratnim sredstvima dodjeljivaće se i sprovoditi u skladu sa pravnim okvirom EU i standardima Komisije za sprovođenje vanjskih akcija, koji su na snazi u trenutku pokretanja predmetnog postupka, u skladu sa članom 18 Okvirnog sporazuma. Usluge, zalihe i radovi po ugovorima o grantu zaključenim između Posredničkog tijela i vodećih korisnika odabranih operacija nabavljaće se u skladu sa odredbama sadržanim u tim ugovorima potpisanim između Posredničkog tijela i vodećih korisnika.

Član 23 **Sprovođenje operacija, oslobađanje od poreza, važeći zakon**

- (1) Odabrane operacije korisnici će implementirati u skladu sa odgovarajućim ugovorima o grantu. Glavni korisnik svake operacije snosi punu odgovornost prema Posredničkom tijelu

za njegovo pravilno upravljanje, uključujući i finansijsko upravljanje. Da bi se razjasnili zadaci koji proizilaze iz ugovornih obaveza, Posredničko tijelo će u konsultaciji sa Kontrolnim tijelom razviti i izdati uputstva korak po korak za korisnike u okviru svakog poziva za podnošenje predloga. Objašnjenja za ova uputstva će obezbijediti Upravljačko tijelo, Struktura za prekograničnu saradnju i ZTS.

- (2) Troškovi nastali po ugovorima o grantu dodijeljenim za odabrane operacije oslobođeni su svih poreza, carina i drugih fiskalnih dažbina navedenih u članu 28 okvirnih sporazuma. Ovo će se primjenjivati na budžete operacija u cjelosti, uključujući svako kofinansiranje obezbijeđeno ili pokriveno od strane korisnika. I u Crnoj Gori i na Kosovu, već je napravljena zakonska odredba za izuzeće troškova nastalih u okviru IPA III. Detaljne procedure, korak po korak, koje određuju kako korisnici treba da obezbijede izuzeće, uključujući slučajeve kada korisnik iz jedne zemlje treba da dobije izuzeće u drugoj, izradiće nadležne vlasti u Crnoj Gori i na Kosovu. One će biti uključene ili priložene uputstvima za korisnike navedenih u prethodnom stavu, kao i objavljene na veb stranicama Posredničkog tijela, Kontrolnog tijela, Upravljačkog tijela i Strukture za prekograničnu saradnju.
- (3) U skladu sa procedurama i standardnim dokumentima koje propisuje i objavljuje Komisija za sprovođenje vanjskih poslova³, na poslove finansiranja ugovora o grantu primjenjuju se zakoni Crne Gore. Za sve pravne sporove između Posredničkog tijela i glavnih korisnika iz bilo koje od dvije zemlje učesnice, u prvom stepenu nadležnost će imati nadležni sud u Crnoj Gori.

Član 24

Nadgledanje operacija

- (1) Nadgledanje operacija vrši ZTS, na osnovu metode nadgledanja orijentisane na rezultate i izvještavanja prema kriterijumima relevantnosti, efikasnosti, efektivnosti, uticaja i održivosti. Nadgledanje operacija orijentisano na rezultate uključuje:
 - analizu izvještaja koje treba da dostavi svaki vodeći korisnik (pored izvještaja koje moraju da dostave Posredničkom tijelu zajedno sa zahtjevima za isplatu),⁴ i
 - praćenje posjeta vodećim korisnicima, drugim korisnicima i lokacijama na kojima se obavljaju aktivnosti operacija.
- (2) Operacije se posjećuju najmanje dva puta godišnje. Precizni modaliteti biće navedeni u Priručniku ZTS-a, koji će detaljno opisati redovnost obavljanja aktivnosti praćenja i procedure za odlučivanje koje operacije treba posjećivati kojim redoslijedom i koliko često (uključujući analizu rizika ako se smatra neophodnim). Da li će jednu operaciju nadgledati jedan član osoblja, kako bi pokrio sve korisnike i aktivnosti bez obzira na to gdje se nalaze ili sprovede, ili dva, svaki da bi obuhvatio sve korisnike i aktivnosti u jednoj zemlji⁵, kako i kada prijaviti tijelima u jednom ili oba sistema prekogranične saradnje u obje zemlje, moguće naknadne aktivnosti koje će se predložiti ili preduzeti u svijetlu nalaza praćenja i šablona koji će se

³ U skladu sa PRAG-om

⁴ Ugovori o grantu zaključeni sa vodećim korisnicima će sadržati posebnu odredbu u vezi sa obavezom podnošenja takvih izvještaja o praćenju.

⁵ Ako će pojedinačne operacije nadgledati dva člana osoblja, ZTS će opisati kako će se koordinirati kako bi se osiguralo praćenje operacija u cjelini, a ne kao dva odvojena skupa korisnika i aktivnosti

koristiti.

- (3) U određenim slučajevima (na primjer, kada se operacija smatra važnom ili rizičnom), Upravljačko tijelo i/ili Struktura za prekograničnu saradnju mogu odlučiti da posjete operacije radi nadgledanja. Po pravilu, posjete crnogorskim i kosovskim korisnicima obavljaće Upravljačko tijelo, odnosno Struktura za prekograničnu saradnju. U svakom slučaju, osoblje iz jedne zemlje, koje sprovodi posjetu, može biti u pratnji osoblja iz druge zemlje.
- (4) NIPAK Crne Gore i NIPAK Kosova, uz podršku Upravljačkog tijela, Strukture za prekograničnu saradnju, Upravljačke strukture i Posredničkog tijela, obezbijediće da se rezultati dobijeni iz finansijske pomoći Programa nastave nakon perioda implementacije aktivnosti.
- (5) U cilju utvrđivanja održivosti projekta, operacije će se pratiti do glavnog korisnika nakon izvršene konačne uplate do zatvaranja Programa. Korisnik je dužan da ZTS-u, Upravljačkom tijelu i Strukturi za prekograničnu saradnju obezbijedi podatke i pristup operaciji. Sistem, šablone za izvještavanje i tok informacija će uspostaviti Upravljačko tijelo i usaglasiti ih sa Strukturuom za prekograničnu saradnju i ugraditi u Priručnik o procedurama odnosno u Procedure na nivou programa.

Član 25

Upravljačke provjere operacija i provjera rashoda

- (1) U skladu sa klauzulom 8(1)(b) i (c) Aneksa A Okvirnog sporazuma, provjere upravljanja koje osiguravaju da su rashodi, zakonitost i regularnost izdataka koje su korisnici imali prema njihovim ugovorima o grantu, zakoniti i regularni, biće osigurane za Program od strane Posredničkog tijela i Kontrolnog tijela. Kontrolno tijelo će pomoći Posredničkom tijelu u obavljanju ovih provjera za partnere na projektu registrovane na Kosovu.
- (2) U skladu sa procedurama i standardnim dokumentima koje propisuje i objavljuje Komisija za sprovođenje vanjskih akcija, provjere rashoda u vezi sa ugovorima o grantu mogu se vršiti od strane eksternog tijela odobrenog ili izabranog od strane Posredničkog tijela ili direktno od strane Posredničkog tijela, koju podržava Kontrolno tijelo.
- (3) U slučaju Programa, provjere troškova odnose se na provjere troškova nastale u okviru administrativnih, finansijskih, tehničkih i fizičkih aspekata svake operacije u cijeloj programskoj oblasti, i organizuju se i izvršavaju u skladu sa uslovima predviđenim u svakom ugovoru o grantu, u skladu sa procedurama i standardnim dokumentima koje je utvrdila i objavila Komisija za sprovođenje vanjskih akcija. Između ostalog, one će obezbijediti da se poštuje zakon koji se primjenjuje na dotičnog korisnika (uključujući državno zakonodavstvo), zajedno sa odredbama ugovora o grantu, a takođe će uključivati i provjere na licu mjesta. Posredničko tijelo će za svaki ugovor o grantu ili odobriti ili izabrati eksterne revizore da izvrše takve provjere troškova. Posredničko tijelo će pripremiti i odobriti Smjernice za eksterne revizore.
- (4) Provjere upravljanja koje vrše Posredničko tijelo, s jedne strane, i Kontrolno tijelo u ime Posredničkog tijela, s druge strane, pokrivaju administrativne, finansijske, tehničke i fizičke aspekte poslovanja i odnose se na usklađenost sa važećim zakonodavstvom (uključujući državno zakonodavstvo), Program, ugovore o grantu i sve druge relevantne uslove, isporuku dobara i usluga, i podobnost nastalih troškova i prijavljenih Posredničkom tijelu i Kontrolnom tijelu. Oni će uključiti potpuno ispitivanje prateće dokumentacije u vezi

sa preuzetim obavezama ili izvršenim ili dospjelim isplatama od strane Posredničkog tijela prema vodećim korisnicima. Vodeći korisnici će takvu dokumentaciju dostaviti Posredničkom tijelu. Provjere će takođe uključiti zakazane posjete na licu mjesta i provjere na licu mjesta (za odabrane ugovore o grantu najmanje jednom tokom perioda implementacije) ili *ad hoc* provjere na licu mesta koje sprovodi osoblje Posredničkog tijela i/ili Kontrolnog tijela. Kroz te provjere, između ostalog, provjerava se tehnička i finansijska dokumentacija, a nalaz može dovesti do različitih korektivnih mjera, uključujući i obustavu rada. Za provjeru upravljanja, Kontrolno tijelo izdaje potvrdu Posredničkom tijelu sa detaljima o izdacima za koje se utvrdi da su prihvatljivi i navodeći razloge za sve troškove za koje se utvrdi da nisu prihvatljivi.

- (5) Modaliteti koji regulišu organizaciju i obavljanje provjera upravljanja i koji se primjenjuju na Posredničko tijelo i Kontrolno tijelo biće utvrđeni u procedurama kontrole na nivou Programa. Između ostalog, oni pokrivaju aranžmane za odobravanje ili izbor eksternih revizora, razmjenu dokumenata između dotičnih institucija, krugove odobravanja, vremenske rokove za obavljanje kontrolnih aktivnosti, obaveze izvještavanja i šablone. Ako se smatra neophodnim na nivou programa, procedure će takođe detaljno odrediti mehanizam za odlučivanje koje operacije će biti predmet provjera na licu mjesta i kada, zajedno sa učestalošću i obimom takvih provjera na licu mjesta. Sporazumi koji se primjenjuju na Posredničko tijelo biće uključeni u procedure kontrole na državnom nivou. Proces provjere sa obje strane granice treba da se uradi u skladu sa procedurama koje je utvrdilo Posredničko tijelo u saradnji sa Kontrolnim tijelom. Detaljne kontrolne aktivnosti u vezi sa Programom biće definisane u proceduri kontrole na nivou Programa.

Član 26

Informisanje, publicitet i vidljivost

- (1) U skladu sa članovima 24 i 76 (3) (k) Okvirnog sporazuma, Upravljačko tijelo će razviti koherentan plan komunikacije i vidljivosti (ili ekvivalentan dokument) za cijeli vijek trajanja Programa i koji pokriva cijelu programsku oblast, u konsultaciji sa Komisijom. Struktura za prekograničnu saradnju i ZTS će pružiti svu podršku. Nakon što se plan dogovori, Upravljačko tijelo će ga dostaviti ZON-u na razmatranje i odobrenje.
- (2) Plan komunikacije i vidljivosti će poštovati načelo transparentnosti navedeno u članu 23(1) Okvirnog sporazuma i slijediti sve odredbe utvrđene u Finansijskom sporazumu. U njemu će biti navedene aktivnosti koje će obezbijediti:
- pravilno širenje informacija (npr. potencijalnim aplikantima putem veb stranice i događaja programa),
 - Publicitet programa (npr. u vezi sa programskim dostignućima), i
 - vidljivost (npr. finansiranje od strane Evropske unije).
- (3) Za svaku aktivnost biće definisane ciljne grupe, budžeti i odgovornosti. Indikatori i aranžmani za nadgledanje će biti uključeni na odgovarajućim nivoima (na primjer, po aktivnosti ili ciljnoj grupi). Implementaciju plana će najvećim dijelom obezbijediti ZTS, a aktivnosti će biti pokrivene budžetom za tehničku pomoć Programa. Nadgledanje i izvještavanje o Planu vršiće se godišnje u kontekstu nadgledanja i izvještavanja na nivou programa, u skladu sa članovima 23 i 24 Okvirnog sporazuma. U slučaju da takvo nadgledanje otkrije slabosti u izradi ili implementaciji, daće se predlozi za reviziju Plana

komunikacije i vidljivosti. Odgovornosti za razvoj i odobravanje takvih revizija će se odvijati po istim krugovima kao i za originalnu verziju Plana.

- (4) Odgovornost za objavljivanje informacija o primaocima pomoći IPA III, prema članu 23(2) Okvirnog sporazuma, ima Posredničko tijelo, Upravljačko tijelo i Nacionalno tijelo.

Član 27

Korektivne mjere u slučaju poteškoća u implementaciji

- (1) Poteškoće u implementaciji na nivou Programa mogu se identifikovati provjerama upravljanja na nivou sistema, aktivnostima upravljanja rizikom, praćenjem i evaluacijom na nivou programa, internom revizijom, izvještavanjem, eksternom revizijom i eksternim provjerama. Pored toga, nalazi iz aktivnosti nadgledanja i kontrole sprovedenih na nivou operacija mogu ukazivati na poteškoće u implementaciji na nivou programa. U svakom slučaju, relevantne procedure će predvidjeti da se odgovarajuće korektivne mjere definisane i dogovorene na odgovarajućem nivou vlasti, dodijeljene nadležnim tijelima i/ili osoblju, sprovode u utvrđenim rokovima i da budu nadgledane. U određenim slučajevima, korektivne radnje, koje su unaprijed definisane, biće automatski pokrenute kada se pojave određene okolnosti (na primjer, ugovaranje premošćivanja finansiranja kada sredstva iz Programa nisu primljena od Komisije na vrijeme za isplatu neizmirenih obaveza).
- (2) Na nivou operacija, poteškoće u implementaciji mogu identifikovati zainteresovani korisnici, ZTS u okviru nadgledanja, prema članu 24 ovog Sporazuma, i Posredničko tijelo ili Kontrolno tijelo prilikom vršenja provjere upravljanja, prema članu 25 ovog Sporazuma. U posljednja dva slučaja, Posredničko tijelo će obavijestiti glavne korisnike o poteškoćama u implementaciji. U svim slučajevima, odgovornost za definisanje, dodjeljivanje i sprovođenje korektivnih mjera biće na vodećim korisnicima.

ODJELJAK V PRAĆENJE I EVALUACIJA PROGRAMA

Član 28

Nadgledanje na nivou programa

- (1) ZON formalno provjerava napredak na nivou programa dva puta godišnje. Komisija razmatra dokumentaciju koju je pripremila i/ili podnijelo Upravljačko tijelo i donosi odluke o svim korektivnim radnjama koje treba preduzeti (uključujući ko će te radnje preduzeti i do kada) u svjetlu slabosti u izradi Programa i/ili implementaciji identifikovanim tokom procesa nadgledanja. Dokumentacija na nivou programa koju razmatra ZON uključuje godišnje izvještaje o implementaciji, završni izvještaj o implementaciji i izvještaje o evaluaciji. Sprovođenje odluka koje donosi ZON nadgleda Upravljačko tijelo.
- (2) Godišnji izvještaji o implementaciji i Konačni izvještaj o implementaciji Programa izrađuju se u skladu sa odredbama Okvirnog sporazuma (Član 80) i Finansijskog sporazuma.
- (3) Odgovornost za pripremu godišnjih izvještaja o implementaciji i konačnog izvještaja o implementaciji leži na Upravljačkom tijelu, uz snažnu podršku Posredničkog tijela, kosovskog sistema prekogranične saradnje i ZTS-a. Nakon što su izvještaji usaglašeni od

- strane Upravljačkog tijela, Posredničkog tijela i kosovskog sistema prekogranične saradnje, Upravljačko tijelo će ih dostaviti ZON-u na ispitivanje i odobrenje.
- (4) Nakon odobrenja, Upravljačko tijelo šalje izvještaje NAO-u i NIPAK-u Crne Gore. NIPAK Crne Gore dostavlja izvještaje NIPAK-u Kosova, Revizorskom tijelu i Komisiji.
 - (5) Sve doprinose (pored izvještaja navedenih u ovom članu) zatražene za IPA nadgledni odbor u Crnoj Gori ili bilo koje izvještaje na nivou IPA-e će obezbijediti Upravljačko tijelo, uz podršku ZTS-a.
 - (6) ZTS podržava nadgledanje Programa svojim svakodnevnim radom. U tom cilju, skupljaju se podaci o napretku pojedinačnih operacija od strane vodećih korisnika u svojim izvještajima o nadgledanju, i privremenim i završnim izvještajima. Informacije koje treba da obezbijede vodeći korisnici određuju se u odnosu na ciljeve Programa i ključna pitanja koja treba pratiti u takvom nadgledanju. Ugovori o grantu uključice relevantne obaveze. Konkretni zadaci, koje treba da obavlja ZTS, biće detaljno opisani u Priručniku o procedurama ZTS-a.

Član 29

Evaluacija na nivou programa

- (1) U skladu sa članom 56 Okvirnog sporazuma, plan evaluacije izrađuje Upravljačko tijelo, u tijesnoj saradnji sa Posredničkim tijelom, sistemom prekogranične saradnje Kosova i konsultacijama sa Komisijom. Nakon dogovora o planu evaluacije, Upravljačko tijelo ga šalje ZON-u na odobrenje.
- (2) Privremenu evaluaciju sprovodi fizičko ili pravno lice koje je nezavisno od svih tijela navedenih u Odjeljku II, član 10 Okvirnog sporazuma i nije u bilo kom drugom sukobu interesa (kao što je prethodno učešće u programiranju ili implementaciji Programa). Moraju se poštovati opšti principi koji regulišu evaluaciju pomoći IPA III, prema članu 54 Okvirnog sporazuma.
- (3) Radom angažovanog ocjenjivača rukovodi Upravljačko tijelo. Može biti uspostavljena radna grupa (ili ekvivalentno) da uključi sisteme prekogranične saradnje iz obje zemlje i ZTS u ovaj proces. Upravljačko tijelo prosljeđuje nacrt izvještaja Posredničkom tijelu, kosovskom sistemu prekogranične saradnje i ZTS-u. Konačnu verziju izvještaja ispituje ZON, koji odlučuje o svim naknadnim radnjama koje bi zahtijevale njegovo odobrenje (na primjer, moguće izmjene i dopune Programa) što se dostavlja i Komisiji.

ODJELJAK VI FINANSIJSKO UPRAVLJANJE I KONTROLA

Član 30

Opšte odredbe za finansijsko upravljanje

- (1) Poslovi u vezi sa finansijskim upravljanjem obavljaju se u skladu sa Odjeljkom V Okvirnog sporazuma Crne Gore, kao i odredbama Ugovora o finansiranju zaključenog za Program. Odgovornosti Računovodstvenog tijela i/ili Posredničkog tijela uključuju, između ostalog, obezbjeđivanje revizorskog traga i obezbjeđivanje računovodstvenih sistema koji ispunjavaju zahtjeve Okvirnog sporazuma Crne Gore i Finansijskog sporazuma. U skladu

sa članovima 18(4) i 33, 35(1)(a) i klauzulom 4(3) Aneksa A Okvirnog sporazuma Crne Gore, kao i relevantnim odredbama Ugovora o finansiranju, NAO će sastaviti i dostaviti sva relevantna dokumenta u skladu sa rokovima propisanim u gore navedenim ugovorima (predviđanja vjerovatnih zahtjeva za plaćanje i samih zahtjeva za plaćanje, uključujući izjavu o izdacima za privremena plaćanja).

- (2) Svako sufinansiranje Programa dodatno uz sredstva iz izvora Evropske unije obezbjeđuje se na nivou pojedinačnih operacija koje su odabrane, koje obezbjeđuju ili dobavljaju korisnici. Stoga takvo kofinansiranje neće biti rezervisano ili isporučeno iz državnih budžeta bilo koje zemlje.
- (3) U skladu sa članom 33(8) Okvirnog sporazuma Crne Gore, u slučaju kašnjenja u traženju sredstava ili primanju uplate od Komisije, NAO će obezbijediti, iz državnog budžeta, da ima dovoljno sredstava na računima Programa kako bi se ispunile sve neizmirene ili predstojeće obaveze.
- (4) Poštujući odredbe Ugovora o finansiranju, bankovni računi se otvaraju u eurima na nivou Računovodstvenog tijela. Sredstva od Komisije se primaju na navedeni račun i prenose na Posredničko tijelo u skladu sa procedurama dogovorenim između dva tijela.
- (5) Posredničko tijelo vrši isplate vodećim korisnicima odabranih operacija na osnovu ispunjavanja relevantnih uslova u njihovim ugovorima o grantu. Računi koje vodeći korisnici otvaraju za potrebe realizacije datog ugovora takođe će biti u eurima.
- (6) U slučaju da sredstva u vezi sa Programom budu vraćena Komisiji na osnovu člana 40 ZPP Crne Gore, potrebne i odgovarajuće korake obezbjeđuje NAO. Ukoliko se predmetni iznosi mogu, ali još nisu naplatili od vodećih korisnika, privremeno padaju na teret državnog budžeta Crne Gore do trenutka kada budu primljeni od vodećih korisnika u skladu sa rokom koji propisuje NAO. Kada sredstva koja Komisija povratiti ne mogu da se naplate od vodećih korisnika, manjak će snositi ili crnogorski državni budžet ili državni budžet Kosova, ili oboje, uzimajući u obzir podjelu obaveza između državnih budžeta obje zemlje, koje će biti utvrđene u skladu sa ovim aranžmanom.
- (7) Na nivou pojedinačnih operacija, Posredničko tijelo će povratiti sredstva od vodećih korisnika, prema odgovarajućim procedurama utvrđenim u pojedinačnim ugovorima o grantu. Razlozi za takve povraćaje uključuju preplatu (na primjer, kada su konačni izdaci nastali u okviru granta manji od avansa primljenog od Posredničkog tijela), neprihvatljive troškove (identifikovane, na primjer, u kontekstu provjere upravljanja operacijama) i potvrđene nepravilnosti, uključujući prevaru. U slučaju da Posredničko tijelo naiđe na poteškoće da povratiti sredstva od vodećih korisnika Crne Gore registrovanih u Crnoj Gori, organi koji čine sistem prekogranične saradnje na Kosovu će mu pružiti svu razumnu podršku i učiniti sve da podrže Posredničko tijelo u procesu oporavka na svojoj teritoriji uključujući kroz operativni, pravni, upravni i sudski postupak.
- (8) Glavni korisnik će povratiti sredstva od drugih korisnika operacije u skladu sa formalnim sporazumom ili sporazumima zaključenim između ili među njima. Sve takve iznose koji dopijevaju od drugih korisnika, ali već podliježu povratu od glavnog korisnika od strane Posredničkog tijela, privremeno će snositi vodeći korisnik do trenutka kada ih primi od drugih korisnika.
- (9) Razvijaće se detaljne procedure koje dopunjuju odredbe o finansijskom upravljanju Okvirnog sporazuma Crne Gore, Sporazuma o finansiranju i ovog Sporazuma.

Član 31

Podjela obaveza između državnih budžeta

- (1) U slučajevima kada se sredstva vraćena Komisiji ne mogu povratiti od vodećih korisnika, utvrđuje se i dogovara odgovarajuća podjela pripadajućih obaveza između crnogorskog i državnog budžeta Kosova. Takve situacije nastaju kada vodeći korisnici ne mogu da otplate potrebne iznose i kada se iznosi naplaćeni Komisiji ne mogu odnositi na određenu operaciju, kao u slučaju određenih finansijskih korekcija, prema članu 43 Okvirnog sporazuma Crne Gore.
- (2) Diskusije o podjeli obaveza u situacijama iz prethodnog stava inicira i vodi NAO, a prisustvuju mu sva tijela koja čine oba sistema prekogranične saradnje. Kada se iznosi mogu jasno povezati sa određenom operacijom, a samim tim i sa jednim ili više njenih korisnika, obaveze će biti podijeljene u skladu sa odgovornostima koje su u članu 25 ovog sporazuma dodijeljene sistemima prekogranične saradnje obje zemlje i drugim relevantnim institucijama.
- (3) Iznosi vezani za rashode crnogorskih korisnika, a koji su verifikovani od strane Posredničkog tijela, pokrivaju se iz državnog budžeta Crne Gore.
- (4) Iznosi koji su povezani sa troškovima korisnika Kosova, a koje kontroliše Kontrolno tijelo, povraćaju se iz državnog budžeta Kosova.
- (5) U slučajevima kada iznosi ne mogu da se odnose na određenu operaciju, obaviće se razgovori u cilju utvrđivanja pravične i fer podjele obaveza koja u potpunosti odražava dodjelu odgovornosti po zemlji u ovom Sporazumu. Konačne odluke o podjeli obaveza u svakom slučaju se pismeno usaglašavaju od strane svih organa i tijela koji učestvuju u dogovorima.
- (6) Kada se dogovori da će Kosovo pokriti sve ili dio obaveza, crnogorski NAO izdaje debitnu notu (ili ekvivalentan dokument) NAO-u Kosova i Strukturi za prekograničnu saradnju. U debitnoj noti se, između ostalog, navodi iznos koji se plaća, račun na koji se iznos plaća u eurima i rok za povraćaj sredstava.

Član 32

Odredbe za kontrolu uključujući internu kontrolu

- (1) Okvir interne kontrole⁶ za Program biće utvrđen sljedećim pravno obavezujućim dokumentima: Okvirnim sporazumom, Finansijskim sporazumom, ovim Sporazumom, državnim zakonodavstvom, međuinstitucionalnim sporazumima i postupcima kontrole na nivou Programa. Kumulativno, oni obezbjeđuju da zahtjevi iz Aneksa B Okvirnog sporazuma budu uključeni u sistem upravljanja i kontrole Programa i da zadaci budu jasno definisani i dodijeljeni radnim mjestima i/ili tijelima. U slučajevima kada su procedure koje se primjenjuju na tijela navedene u članu 10 Okvirnog sporazuma uvedene kao dio opšte javne unutrašnje finansijske kontrole, takve procedure, pod uslovom da se smatraju dovoljnim i odgovarajućim, treba slijediti umjesto razvijanja novih posebno za IPA III ili Program, u slučaju da su u skladu sa IPA zahtjevima.

⁶ Izraz „kontrola“ u ovom Sporazumu treba da se razumije kao da odgovara internoj kontroli – tj. provjere koje vrše službenici ili tijela koja se sastoje od Upravljačke strukture ili Upravljačkog tijela; ovo isključuje, na primjer, revizije koje vrši Revizorsko tijelo.

- (2) Sastavni dio sistema upravljanja i kontrole je postojanje i rad funkcija interne revizije. Ona će biti obezbijeđena za svako tijelo koje se sastoji od upravljačke strukture i sistema prekogranične saradnje iz obje zemlje, u skladu sa klauzulom 2(6) Aneksa A Okvirnog sporazuma i biće sprovedena u skladu sa državnim zakonodavstvom. U slučaju da takvi organi ne posjeduju jedinicu unutrašnje kontrole ili osoblje, ova funkcija se obezbjeđuje spolja. Svi izvještaji interne kontrole relevantni za Program biće kopirani u NAO i sisteme prekogranične saradnje obje zemlje.
- (3) Pravilno postavljanje i funkcionisanje okvira interne kontrole Programa biće uspostavljeno provjerama upravljanja na nivou sistema koje se obavljaju u kontekstu zahtijevanja i nadgledanja povjerenih zadataka, prema članovima 14 i 15 ovog Sporazuma. Prihvatljivost troškova nastalih na nivou ugovora o grantu podliježe provjeri upravljanja, prema članu 25 ovog Sporazuma, dok će se svim sumnjivim ili potvrđenim nepravilnostima upravljati u skladu sa članom 18 ovog Sporazuma. Detaljne odredbe za takve provjere upravljanja i upravljanje nepravilnostima biće utvrđene u procedurama kontrole na nivou programa i procedurama kontrole na državnom nivou prema potrebi. Kumulativno, oni će utvrditi aranžmane za garantovanje dobrog finansijskog upravljanja sredstvima dodijeljenim Programu, u skladu sa relevantnim odredbama Okvirnog sporazuma.

ODJELJAK VII KOMUNIKACIJA, IZVJEŠTAVANJE I UPRAVLJANJE INFORMACIJAMA

Član 33

Komunikacija, uključujući sastanke

- (1) Komunikacija unutar i između tijela koja čine Upravljačku strukturu i sisteme prekogranične saradnje obje zemlje, kao i ZTS-a⁷, obavlja se prvenstveno putem elektronske pošte radi obezbjeđenja brzog odgovora, uz očuvanje evidencije o takvoj komunikaciji. Kada dokumentima treba službeni potpis, oni se skeniraju i šalju elektronskom poštom. Prijem takvih e-mailova biće prihvaćen kao službeni prijem dokumenata koje oni sadrže. Isti principi će regulisati komunikaciju između svih sistema prekogranične saradnje, ZTS-a i korisnika.
- (2) Pored svih sastanaka između organa navedenih u prethodnom stavu o određenim pitanjima, sastanke generalnog menadžmenta za Program saziva Upravljačko tijelo u bliskoj saradnji sa Strukturuom za prekograničnu saradnju. U principu, oni će se održavati kad god bilo koja od uključenih strana smatra neophodnim i prisustvovaće im svako od tijela koja čine Upravljačku strukturu i sisteme prekogranične saradnje obje zemlje, kao i ZTS. Takvi sastanci će se održavati u Crnoj Gori i na Kosovu po principu rotacije, ili u formi onlajn sastanaka, i imati dnevni red i vodiće se zapisnici, sa jasno definisanim naknadnim radnjama, zajedno sa odgovornostima i rokovima. Implementacija dogovorenih akcija će se pratiti u kontekstu sljedećeg sastanka rukovodstva.

⁷ Izraz „komunikacija“ u ovom članu odnosi se na razmjenu informacija između ili među tijelima koja se sastoje od Upravljačke strukture, Upravljačkog tijela, Posredničkog tijela, Strukture za prekograničnu saradnju, Kontrolnog tijela i Zajedničkog tehničkog sekretarijata i korisnika. Stoga isključuje komunikaciju sa ciljnim grupama u svrhu informisanja, publiciteta i vidljivosti u skladu sa članom 21 ovog Sporazuma

Član 34 Izvještavanje

- (1) NIPAK Crne Gore, u skladu sa članom 59 Okvirnog sporazuma Crne Gore, zvanično izvještava Komisiju o realizaciji Programa u toku prethodne finansijske godine. Za crnogorski NIPAK, ovo izvještavanje obuhvata prosljeđivanje godišnjih izvještaja o implementaciji, prema članu 25 sa kopijom NIPAK-u Kosova. Najkasnije 16 mjeseci nakon završetka implementacije Programa, u skladu sa članom 60 Okvirnog sporazuma, nacionalni koordinator za IPA-u Crne Gore dostavlja Komisiji završni izvještaj o implementaciji Programa.
- (2) U skladu sa članom 61 Okvirnog sporazuma Crne Gore, NAO dostavlja izvod podataka u elektronskom obliku uz koji se prilažu godišnji obračunski izvještaji, godišnji finansijski izvještaji ili izvodi, izvještaji o sistemu upravljanja i kontrole, godišnje izjave o upravljanju, i rezime izvještaja o internoj reviziji i izvršenih kontrola na kojima se zasnivaju takve izjave, kao i konačan izvještaj o rashodima Programa.
- (3) Sistemi prekogranične saradnje iz obje zemlje će dostaviti sve potrebne informacije crnogorskom NIPAK-u, NAO-u i Revizorskom tijelu kako bi podržale njihov rad i pripremu njihovih izvještaja u skladu sa članom 62 Okvirnog sporazuma.
- (4) Upravljačko tijelo priprema i dostavlja NAO godišnje finansijske izvještaje ili izvještaje za prethodnu finansijsku godinu za Programe na osnovu informacija dobijenih od Posredničkog tijela. Upravljačko tijelo dostavlja NAO-u godišnje izjave o upravljanju za prethodnu finansijsku godinu za Program koji se bavi svim suštinskim aspektima navedenim u Aneksu C. Tačan obim izvještaja, izjava i deklaracija iz člana 62 Okvirnog sporazuma, njihovi šabloni, metode pripreme, prateću dokumentaciju i rokove definiše NAO i isti se navode u radnim aranžmanima zaključenim između NAO-a i Upravljačkog tijela.
- (5) Na obaveze izvještavanja Revizorskog tijela primjenjuju se modaliteti slični onima iz prethodnog stava, u skladu sa članom 63 Okvirnog sporazuma Crne Gore. Ovo tijelo Komisiji dostavlja godišnje revizorsko mišljenje i godišnji izvještaj o revizijskoj aktivnosti koji pokriva prethodnu finansijsku godinu do 15. februara naredne godine u skladu sa Aneksom E. Pored toga, mora dati mišljenje o izdatom konačnom izvještaju o izdacima za Program NAO, u skladu sa Aneksom F Okvirnog sporazuma Crne Gore.
- (6) Svi izvještaji sačinjavaju se u skladu sa odredbama sadržanim u Okvirnom sporazumu i Finansijskom sporazumu, uključujući sve obrasce. Podrazumijevano, oni će biti dostavljeni i NIPAK-u, NAO-u, Revizorskom tijelu i svim tijelima koja čine Upravljačku strukturu, Upravljačkom tijelu, Posredničkom tijelu i Strukturi za prekograničnu saradnju.
- (7) Formalno izvještavanje ZON-a IPA nadglednom odboru u Crnoj Gori sastoji se isključivo od godišnjih izvještaja o implementaciji i konačnog izvještaja o implementaciji, dok će se izvještavanje na nižim nivoima vršiti, po potrebi, u skladu sa međuinstitucionalnim sporazumima, procedurama kontrole na nivou programa, Priručnika o procedurama ZTS-a ili ugovorima o grantu. Nisu predviđeni nikakvi posebni modaliteti pored odredbi navedenih u ovom Sporazumu za izvještavanje od strane Strukture za prekograničnu saradnju i Kontrolnog tijela Upravljačkom tijelu i Posredničkom tijelu ili Upravljačkoj strukturi, osim onoga što će biti navedeno u Ugovoru o partnerstvu za upravljanje tehničkom pomoći.

Član 35

Upravljanje informacijama - zavođenje, arhiviranje, čuvanje dokumentacije

- (1) U skladu sa članovima 25, 26 i 49 Okvirnog sporazuma o zaštiti podataka, povjerljivosti, zadržavanju dokumenata i informacionom sistemu za upravljanje, svako tijelo koje čini Upravljačku strukturu i sisteme prekogranične saradnje obje zemlje, između ostalog, obezbjeđuje:
- odgovarajuću zaštitu ličnih podataka i sigurnost informacija i odgovarajuća prava pristupa povjerljivim informacijama;
 - da se dokumentacija, bilo u elektronskoj ili štampanoj kopiji, čuva u skladu sa članom 49 Okvirnog sporazuma, relevantnim odredbama Ugovora o finansiranju i svim zahtjevima koji proizilaze iz procedura i standardnih dokumenata koje je utvrdila i objavila Komisija za sprovođenje vanjskih akcija;⁸
 - usklađenost sa svim zakonima o slobodi informacija na državnom nivou.
- (2) Sva tijela uključena u proces implementacije, uključujući i korisnike, moraju obezbijediti odgovarajući revizorski trag.

ODJELJAK VIII REVIZIJA I EKSTERNE PROVJERE

Član 36

Revizija

- (1) Eksternu reviziju Programa obezbjeđuje Revizorsko tijelo, uz podršku Grupe revizora, u skladu sa članovima 10 i 77 Okvirnog sporazuma Crne Gore. Revizije će se sprovoditi u skladu sa trogodišnjom strategijom i ispitaće Program iz finansijske i sistemske perspektive. Revizijska mišljenja i izvještaji o revizijskoj aktivnosti dostavljaju se Komisiji godišnje i kopiraju nadležnim organima, u skladu sa članom 59 (3). Poslovi će se obavljati u skladu sa odredbama Okvirnog sporazuma Crne Gore, posebno njegovim Aneksom A, Aneksom D, Aneksom E, Aneksom F, Aneksom G, Finansijskim sporazumom, svim daljim smjernicama koje je izdala Komisija, Pravilnikom o radu koji je dogovoren za Grupu revizora i modalitetima koji regulišu rad Revizorskog tijela.
- (2) Finansijske ili sistemske revizije Programa mogu vršiti i Komisija ili Evropski revizorski sud. Takođe ih može naručiti NAO.

Član 37

Eksterne provjere

Provjere, pored onih navedenih u članovima 14, 15 i 25 ovog Sporazuma, mogu da vrše tijela van Upravljačke strukture i sisteme prekogranične saradnje obje zemlje, uključujući Komisiju i Evropsku kancelariju za borbu protiv prevara (OLAF), u skladu sa članom 50 Okvirnog sporazuma. Opet, to mogu biti finansijske provjere i provjere povezane sa određenim operacijama,

⁸ U skladu sa PRAG-om

kao što je slučaj sa *ex ante* kontrolama koje Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori vrši u vezi sa koracima u pozivima za podnošenje predloga projekata i dodjeli grantova ili istrage nepravilnosti od strane OLAF-a (vidi članove 18 i 20 ovog Sporazuma), ili se mogu odnositi na nivo programa i gledati na robusnost sistema upravljanja i kontrole.

Član 38

Saradnja i pristup informacijama, sajtovima, prostorijama i osoblju

Tokom obavljanja revizija i eksternih provjera, radna mjesta i tijela navedena u članu 10 Okvirnog sporazuma dužna su da, u skladu sa članom 50(3) Okvirnog sporazuma i svim relevantnim odredbama Ugovora o finansiranju, obezbijede punu saradnju sa svim propisno ovlašćenim agentima ili predstavnicima, uključujući tehničku pomoć Revizorskog tijela, Grupe revizora, Komisije, Evropskog revizorskog suda, NAO-a i Evropske kancelarije za borbu protiv prevara (OLAF). Takvi agenti ili predstavnici će imati pun pristup informacijama, dokumentaciji, lokacijama, prostorijama i osoblju.

Član 39

Komentarisanje i praćenje revizija i eksternih provjera

Sve strukture i organi navedeni u članu 10 Okvirnog sporazuma obezbijediće da se:

- primljeni nacrti izvještaja o reviziji i provjeri prosljede svim licima i institucijama kojih se tiču (osim ako se takvi izvještaji ne smatraju povjerljivim kao u slučaju istrage prevare) kako bi se omogućilo davanje komentara;
- daju komentare na sve nacрте izvještaja o reviziji i provjeri koji su primljeni ili dostavljeni;
- jasno definisane naknadne radnje kao odgovor na nalaze i preporuke u završnim revizorskim i verifikacionim izvještajima koji spadaju u njihovu nadležnost, zajedno sa odgovornostima i rokovima, i nadgledanje sprovođenja takvih naknadnih radnji. Ovo se posebno odnosi na revizije koje je izvršilo Revizorsko tijelo i sve revizije ili provjere koje se tiču sistema upravljanja i kontrole Programa koje su napravili NAO i Komisija.

ODJELJAK IX ZAVRŠNE ODREDBE

Član 40

Konsultacije, rješavanje razlika, važeći zakon

- (1) Svako pitanje u vezi sa izvršenjem ili tumačenjem ovog Sporazuma podliježe konsultacijama između strana potpisnica, što će, po potrebi, dovesti do izmjene i dopune ovog Sporazuma.
- (2) Razlike koje proizilaze iz tumačenja ili izvršenja ovog Sporazuma rješavaće se sporazumno putem konsultacija kako je predviđeno u prethodnom stavu. Strane potpisnice će pismeno saopštiti svoje stavove i svako rješenje koje smatraju mogućim. Jedna strana potpisnica će odgovoriti na zahtjev druge strane za sporazumno rješenje u roku od 30 dana. Po isteku

ovog roka, ili ako pokušaj da se postigne sporazumno rješenje nije doveo do sporazuma u roku od 60 dana od prvog zahtjeva, bilo koja od strana potpisnica može obavijestiti drugu da smatra da je postupak mirne nagodbe neuspješan.

Član 41 Obavještenja

- (1) Svaka komunikacija u vezi sa ovim Sporazumom obavlja se u pisanoj formi i na engleskom jeziku. Svaka komunikacija mora biti potpisana i dostavljena kao originalni dokument ili skenirani originalni dokument.
- (2) Svaka komunikacija u vezi sa ovim Sporazumom šalje se na sljedeće adrese:

Za Crnu Goru

Miloš Marković
v.d. generalni direktor Direktorata za evropsku teritorijalnu saradnju
Ministarstvo evropskih poslova
Bulevar Revolucije 15
81000 Podgorica, Crna Gora
E-mail: milos.markovic@mep.gov.me

Za Kosovo

Florim Canolli
Direktor, Kancelarija za razvojnu saradnju
Kancelarija premijera
Nacionalni IPA koordinator
Zgrada Vlade
Ulica majke Tereze 14
10 000 Priština, Kosovo
Tel: +383 38 200 27 028
E-mail: Florim.Canolli@rks-gov.net

Član 42 Stupanje na snagu i trajanje

- (1) Ovaj Sporazum stupa na snagu onog dana kada poslednja strana potpisnica pismeno obavijesti drugu o svom odobrenju u skladu sa zakonodavstvom ili procedurom strane potpisnice.
- (2) Ukoliko se ne raskine, ovaj Sporazum ostaje na snazi do zatvaranja Programa.

Član 43 Izmjene i prestanak

- (1) Sve izmjene i dopune o kojima se strane potpisnice saglase vrše se u pisanoj formi i činiće

dio ovog Sporazuma. Takve izmjene i dopune stupaju na snagu u skladu sa procedurom iz člana 42.

- (2) Bilo koja strana potpisnica može raskinuti ovaj Sporazum pismenim obavještenjem, pri čemu raskid stupa na snagu tri mjeseca od datuma pismenog obavještenja. U takvom slučaju, strane potpisnice su saglasne da nastave da obavljaju svoje dužnosti, kako je opisano u ovom Sporazumu, u vezi sa svim postojećim pravno obavezujućim obavezama između Posredničkog tijela i vodećih korisnika do trenutka kada sve takve obaveze budu u potpunosti ispoštovane. Tekući pozivi za podnošenje predloga i procedure dodjele grantova u okviru Programa će Posredničko tijelo ili suspendovati do sklapanja novog sporazuma, ili će iste prekinuti.
- (3) Osim ako ga strane potpisnice ne raskinu kako je predviđeno u prethodnom stavu, ovaj Sporazum prestaje da važi na dan zatvaranja Programa.
- (4) Upravljačko tijelo će obavijestiti NIPAK, NAO, Posredničko tijelo i sisteme prekogranične saradnje na Kosovu o zatvaranju Programa u roku od mjesec dana od obavještenja koje je primila Evropska komisija.

ODJELJAK X POTPISI

Ovaj Sporazum je sastavljen u dva originalna primjerka na engleskom jeziku.

Za Crnu Goru

Gđa Maida Gorčević
Ministarka
Ministarstvo evropskih poslova

Datum:

Potpis

Za Kosovo

Gdin Besnik Bislimi
Prvi zamjenik predsjednika Vlade
za evropske integracije, razvoj i dijalog

Datum:

Potpis